

Den kommunala självstyrelsen i Sverige är gammal, men därom ska jag i detta sammanhang inte orda. Jag vill endast inledningsvis nämna, att vi 1862 fingo våra första kommunallagar. Alltså för 90 år sedan. Dessa kommunallagar ha sedermera efter hand i många avseenden reformerats. Reformerna ha ibland varit obetydliga men någon gång djupt ingripande. Den största reformen, vilken också till sina verkningar skulle grundligt förändra kommunalförvaltningens karaktär, skedde genom röst rättsreformen, som beslutades vid 1918 års riksdag. Detta framgår kanske åskådligast, när man jämför bestämmelserna för kommunal rösträtt för och efter rösträttsreformen.

Gamla bestämmelsen:

Rösträtt vid kommunalstämma tillkommer envar inom kommunen för inkomst skattskyldig svensk undersåte, som är medlem av kommunen och icke står i skuld till densamma för kommunala utskylder. Även bolag äga samma rätt. Men den kommunala rösträtten är icke lika för alla, utan antalet röster beror av den inkomst, för vilken den röstberättigade erlägger utskylder till kommunen. Den som skattar för en inkomst av 1000 kronor eller därutöver, erhåller en röst för varje påbörjat belopp av 100 kr. För inkomst, som är högre än 1000 kronor, erhålles 11 röster och därutöver fås en röst för varje påbörjat belopp av 500 kronor varmed inkomsten överstiger 1500 kronor. Ingen får dock rösta för mer än 40 röster och ingen får större röstetal, än som svarar mot 1/10 av kommunens hela röstetal.

Nya bestämmelserna.

Varje svensk man och kvinna, som fyllt 23 år under föregående år, äger rätt att deltaga i överläggningar och beslut på kommunalstämma, med följande undantag: omyndighetsförklarad, konkurs illstånd, omhändertagen av fattigvård för varaktig försörjning, obetald skatt till kommunen för något av de tre sista åren, ådömd straffpåföljd. Varje röstberättigad äger en röst.

När man jämför dessa bestämmelser om den kommunala rösträtten, får man också komma ihåg, att ända till år 1900 var röstskalan obegränsad uppåt, så att år 1871 fanns inte mindre än 54 landskommuner i detta land, i vilka en enda person hade mer än hälften av alla rösterna. År 1900 begränsades rösterna till högst 5000 för en och samma person och högst 1/10 av kommunens röstetal. Först år 1909 begränsades rösternas antal till 40, vilket gällde till 1919.

Vår generation av reformivrare, som kanske yvs över de storverk, som utförts under de sista 30 åren, böra ej glömma, att det verkliga storverket genomfördes på mindre än 20 år från sekelskiftet till år 1918. Jag menar genomdrivandet av den allmänna rösträtten, som lade grunden till det folkliga inflytandet på kommunalförvaltningen.

Det var alltså med stora förväntningar, vi gjorde förberedelserna till vårt första kommunalfullmäktigeval. Hittills hade kommunalstämmorna som regel besökts av en utvald samling, dels sådana som bodde lägligt till, och dels sådana, som ansett sig därtill förpliktiga. Allmogens män voro i regel obevandrade i både kommunalpolitik och valmakeri. Men nu skulle det väljas fullmäktige, som helt skulle taga hand om kommunens förvaltning, och vid dessa val hade alla män och kvinnor lika rösträtt. Dock var man inte lika beredd att låta första fullmäktigevalet bli en kraftmätning mellan partierna utan samarbete inleddes som ett första led i valförberedelserna. Det första resultatet av valförberedelserna, som gavs offentlighet, har jag hämtat ur en notis i Nya Norrland, varur jag citerar: på möte den 2 mars/alltså 1919/ i Alanäset med de olika partierna enades man om att vid kommunalfullmäktigevalet gå fram med en gemensam lista, varvid de moderata skulle erhålla 7 platser, arbetarna 7 och de frisinna 6. De moderata uppsatte: hem.-äg. J. U.Sundkvist, Järvsand, skogv. K.Ytfeldt Havsnäs, kassör P.Wassdahl Alanäset, hem.-äg. Lars Larsson Siljeåsen, kommunalstämmodf. W.A.Bergvall Alanäset, häradsdomaren Per Mickelsson Gubbhögen och lägenhetsäg. G.Eriksson Lillviken Arbetarna ha uppsatt hem.-äg. E.Bäckström Gubbhögen, lägenhetsäg. Helmer Wikström Havsnäs, arb. O.A. Sjödin Siljeåsen, arb. Arvid Eriksson Havsnäs, arb. E.Löfvenberg Alanäset och fj ärdingsman Ollus Olsson Harrsjön. Den sjunde platsen är obesatt på den grund, att Havsnäs arbetarkommun hade föreslagit en kandidat, som tros vara för ung för att vara valbar..... De frisinna ha uppsatt folkskoll. Erik Blix Alanäset, hemäg. E.Jönsson Gubbhögen, lägenhetsäg. K.O.Näsström och E.A.Näsström Ringvattnet, handl. O.Lindström Lidsjöberg och födörådstag. J.P.Sjödin i Gubbhögen. De av arbetarna uppsatta äro alla vänstersocialister.

Här slutar jag citera men bör kanske tillägga, att Olof Norberg i Havsnäs uppsattes som kandidat i stället för den som var för ung. Men det blev alla förberedelser till trots ingen allmän samling omkring samlingslistan, ty vid valet var det tre olika väljarbeteckningar, som tävlade om allmänhetens bevägenhet. Jag kanske borde nämna, att halva antalet fullmäktige skulle väljas för fyra år och halva för två år, ty enligt dåvarande författning skulle fullmäktigeval i fortsättningen ske vartannat år, varvid varje gång halva antalet fullmäktige skulle

fullmäktige skulle väljas för en tid av fyra år. En bestämmelse, som redan 1922 ändrats så att 1922 års val gällde hela antalet fullmäktige. Valsedeln var delad med en perforering så att den i själva verket var två valsedlar, den ena för fyra år och den andra för två år. Kommunalstämman hade redan beslutat, att fullmäktiges antal skulle vara 20, och valet förrättades i Alanäsets folkskola den 29 och 30 mars för hela kommunen med kommunalstämmans ordf. W.A.bergvall som valförrättare. Vid valet avgavs 312 godkända röster fördelade sålunda: de förenades lista 135, de frisinnade 117 och arbetare och jordbrukare 60 röster. Som jämförelse kan nämnas att vid fullmäktigevalen i Alanäs 1942 avlämnades 753 och år 1946 770 röster. Men 1946 hade kommunen 8 valdistrikt. Resultatet blev emellertid att för fyra år valdes: O.A. Sjödin, Erik Bäckström, Erik Blix, W.A.Bergvall, Petrus Wassdahl, Karl Ytfeldt, Helmer Wikström, J.U.Sundkvist, Lars Larsson och Olov Lindström. För två år valdes: Arvid Eriksson, Olov Norberg, Olaus Olsson, E.A.Näsström, Per Michelsson, J.P.Sjödin, Erik Jönsson, Lars Olsson, K.O.Näsström och M.I.Olsson. Valresultatet visade, att enda skillnaden som åstadkoms med de många listorna blev, att på samlingslistan upptagna Gustav Eriksson Lillviken och Erik Löfvenberg Alanäset ersattes med Lars Olsson Siljeåsen och M.I.Olsson Alanäset. Således mycket väsen för lite ull. Den uppfattningen hyste väl också en grupp väljare, som överklagade valet under förebärande att oordning förekommit i vallokalen och att valkuvert inte funnits tillgängliga. I avfordrad förklaring till länsstyrelsen förklarade valförrättaren, att fem av de klagande ej under någon av valdagarna varit synlig i vallokalen eller i Alanäs kyrkby, och att en av de klagande, som under valförrättningen tjänstgjorde som ordningens upprätthållare i vallokalen, ej under valet anmält, att någon oordning förekommit.

Valet blev inte upphävt, och i den första kommunalfullmäktigegruppen voro de flesta gamla kommunalmän, vilka förut varit de tongivande på stämmorna. Där var stämmans förutvarande ordförande den gamle häradsdomaren Per Michelsson, stämmans dåvarande ordförande W.A.Bergvall, f.d. kommunalnämnds- och dåvarande kristidsnämndsordföranden Karl Ytfeldt, kyrkvärden Erik Jönsson, skiftesgodemannen J.P.Sjödin, handlanden Olov Lindström och den gamla kantorn Erik Blix. Bland de yngre märktes Olle Sjödin i Gubbhögen, en ovanlig man - inte bara för de halvcentimetertjocka glasögon han bar utan för sin belästhet. Han torde väl vara en av de få skogsarbetare, som själv prenumererade på både första och andra kammarens protokoll för att kunna följa med vad som skedde i riksdagen. Sommaren 1915, under skogsarbete vid Fånån, var jag ilag med hohom och han hade med sig stora packor riksdagsprotokoll, som vi studerade och diskuterade. Yngste man i församlingen var

Arvid Eriksson i Havsnäs, som dock genom avflyttning till Hissmofors ej kom att delta så länge denna gång. Hans insats i det kommunala arbetet kom först i ett senare skede, efter hans inval 1926.

Den 1 maj 1919 hade Alanäs kommunalfullmäktige sitt första sammanträde, varvid till ordf. valdes W.A.Bergvall och till vice ordf. P. Wassdahl - ett presidium som kom att äga bestånd i många år framåt. Den viktigaste frågan vid sammanträdet torde ha varit förslaget om byggande av kaj för ångbåtar vid Flåsjö järnvägsstation. En tremannakommitté tillsattes för närmare utredning av frågan. Detta kajbygge och konsekvenserna därav kom att stå på dagordningen många gånger vid fullmäktiges sammanträden, till dess kommunalfullmäktige den 16 aug. 1936 hade att taga ställning till Kungl. Järnvägsstyrelsens meddelande om att hamnspåret vid Flåsjön komme att borttagas om inte fullmäktige kunde åberopa skäl för dess fortsatta kvarliggande.

Jag vill också med några ord beröra fullmäktigevalet 1920, när 10 ledamöter skulle väljas. Då förekom tvenne partibeteckningar "Samlingslistan" och "Samlingspartiet", varvid den förra tillsatte A.Palmqvist, P.A.Backlund, Olof Norberg, M.I.Olsson, Per Michelsson, Ludvig Lindberg och P.O.Andersson och den senare Per Söderlund, Jöns Hamkvist och J.Th.Nilsson. Bland 10 avgångna blev således endast 3 återvalda. Efter detta val var det min tur att vara fullmäktiges yngsta ledamot.

Söndagen den 13 febr.1921 bevistade jag mitt första kommunalfullmäktigesammanträde, som hölls i den gamla och skröpliga sockenstugan. Där rådde ingen komfort utan vi placerade oss på de långa träsätena utan ryggstöd och reflekterade överhuvudtaget ej över detta förhållande, ty vi voro ej bortskämda med samlingslokalerna som i övrigt funnos inom kommunen. Då hade vi inte en tanke att ägna den dåliga belysningen som bestods oss. Föredragningslistan upptog 8 ärenden, däribland "angående anskaffande av medel till kajbygge vid Flåsjö station," "begäran om 50 kr i anslag till Havsnäs studiecirkelbibliotek", "angående öppnande av bank inom socknen" o.s.v. Frågan om anslaget till studiecirkelverksamheten var min första motion, men frågan hade varit uppe något år förut med anledning av motion av Arvid Eriksson men avslagits liksom nu.

Om någon frågar vad kommunalfullmäktige hade att behandla för 30 år sedan, skulle jag ju kunna citera föredragningslistorna, ty jag har alla kallelser i förvar, men jag ska besvara frågan mycket summariskt. 22/21920 avslogs ett förslag om att Havsnäs skulle bilda ett särskilt valdistrikt. 1 okt. 1921 vållade statsförslaget en flera timmar lång överläggning, ty kommunalnämnden hade föreslagit en stat, som slutade på 51586 kr, men beredningsutskottets förslag gick löst

på 77662, varav 5000 kr till arbetslöshetens bekämpande. Beredningsutskottets förslag segrade med tretton röster mot tre. Den stat, som beslutades, innebar följande utgifter: borgerliga kommunen 38626, fattigvården 20894, kyrkan 3860, skolan 14242. Utdebitering 7 kr.

Ett ärende som sedan skulle kräva mycken tid, var Storåns kraftverksbygge. Arbetslösheten och därmed sammanhängande frågor voro ock vissa tider brännande spörsmål. Först 1931 tillkom dessutom skolärendena. Första valet av skolstyrelse företogs propositionellt, den enda gång som denna valmetod tillämpats inom fullmäktige. En gång beslöto vi bygga kommunalhus, och sedan vi kommitterade räknat ut hur vackert det skulle placeras på prästgårdens jord i "bagarbacken", beslöto fullmäktige inköpa en gammal handelsbutik, som ändrades till kommunalhus.

När jag går igenom kallelserna till fullmäktigesammanträdena under de första åren, måste jag konstatera, att alla mina av Alanäs kommunalfullmäktige avslagna motioner senare bifallits på så sätt att de blivit allmän lag. Så har det gått med min den 3 juli 1921 avslagna motion om kostnadsfri skolmaterial. Så har det också gått med min den 30 okt. 1921 avslagn motion om läkarundersökning årligen av alla skolbarn på kommunens bekostnad. Med hästskjuts, cykel eller stålsparvfärdades vi till fullmäktigesammanträdena, bara resorna tog lång tid av dagen utan att någon ersättning kunde påräknas. Skatteunderlaget var litet, och alla utgifter måste begränsas. Under de 33 år, som Alanäs fullmäktige verkat, har sammanlagt 90 personer tillförts fullmäktige och 5 - kanske någon fler - inträtt som ersättare för under perioden avgångna. 2 personer har invalts som aldrig kommo i tillfälle att deltaga genom att 1930 års val upphävdes. Endast en kvinna har tillhört fullmäktige, nämligen fru Stina Sjödin i Alanäset, som tillhörde fullmäktige en period. Anmärkningsvärt är också att av nära hundratalet är det endast 26 ledamöter, som tillhört fullmäktige längre än en valperiod. Sex av de gamla ledamöterna hava under årens lopp efterträtts av sina söner, varvid i ett fall far och son samtidigt tillhörde fullmäktige. Endast i ett fall har den tredje generationen tillträtt.

Inte mindre än 22 av dem, som varit ledamöter i fullmäktige, äro avlidna.

I denna översikt har jag huvudsakligen uppehållit mej vid den första tiden av fullmäktiges verksamhet, därför att denna tid för nuvarande fullmäktige är så att säga historisk. Dock kan jag inte underlåta att innan jag slutar framhålla det uppoffrande arbete som nedlades av dem som hade att genomföra bostadsförbättrings- och arbetarsmåbruksverksamheten i början på trettio-talet, varvid Per Johanssons, Arvid Erikssons och W.A. Bergvalls insatser särskilt bör ihågkommas.

Här följer nu en förteckning över de personer, som under längre eller kortare tid tillhört fullmäktige: Ingemar Persson/7 per.29 år/, Arvid Eriksson, Per Söderlund, P.A.Backlund, Per Johansson, Uno Michelsson, W.A.Bergvall, Petrus Wassdahl, Erik Bäckström, P.S.Holmkvist, Karl Ytfeldt, A.Palmkvist, Ludvig Lindberg, Lars Olsson, Mauritz Ekblad, Harald Söderlund, Olof Norberg, Jöns Hamkvist, och C.O.Näsström, vilka tillhört fullmäktige mellan 22 resp. 10 år. Följande har invalts för två perioder: Lars Viktor Eriksson, Ludvig Eriksson, Nikanor Nyman, Erik Svensson, O.E.Söderlund, N.P.Strömgren Och Per Zachrisson. För en period har följande varit invalda: P.A.Andersson, P.O.Andersson, Einar Arljung, Erik Broström, K.A.Berglund, Erik Blix, E.H.Danielsson, Olov Eriksson, Gustav Eriksson, Edler Eriksson, Karl Elfström, Petrus Forsén, Martin Gustavsson, Gustav Gustavsson, A.H.Haglund, Henrik Holmgren, Edvard Hägglund, Helmer Hansson, J,V,Johansson, Manfred Johansson, Sigfrid Jonsson, Rune Johansson, Erik Jönsson, E.R.Jönsson, Birger Källberg, Olov Lindström, Lars Larsson, Olov Lärsson, Anders Lindholm, Per Michelsson, Arnold Nyman, Mattias Näsström, Z.V.Näsström, Vilhelm Näsström, J.Th.Nilsson, Holger Näslund, E.A.Näsström, Sixten Näsström, Per Olsson i Havsnäs, Per Olsson i Lillviken, M.I.Olsson, Olaus Olsson, Birger Odén, Teofil Olofsson, Hugo Persson, P.E.Persson, Ernst Palmqvist, Jöns Persson, A.G.Sundkvist, L.A.Sundkvist, O.A.Sjödén, J.P.Sjödén, Sven Svensson, J.U.Sundkvist, Selander Sjödén, Helmer Sundberg, Albert Strömstedt, Sven Sjödén, Stina Sjödén O.H.Vikström, Karl Ytfeldt,d.y., Daniel Zakrisson, Enar Zakrisson och Mårten Österhall. Dessutom har Gustav Elfström, Karl Höglund, Per Olov Persson, Karl H. Moberg och Hans Jonsson såsom ersättare för under perioden avgångna tillhört fullmäktige kortare tid än en period. Genom avgång under perioden har också en del av ovan uppräknade ej deltagit i jämna valperioder och en del av dem som angivits hava tillhört fullmäktige endast en period, har varit ledamöter även delvis under annan period.

Fullmäktiges ordförande ha varit W.A.Bergvall, Per Johansson, Martin Gustavsson, Arvid Eriksson och Sigfrid Jonsson.